

บทที่ 1

ประวัติความเป็นมาของกลุ่มคนจีนอพยพ (อดีตทหารจีนคณะชาติ) ในประเทศไทย

กลุ่มคนจีนอพยพ หรือที่คนไทยเรียกกันโดยทั่วไปว่า จีนฮั่นนั้นถือเป็นชนกลุ่มน้อยอีกกลุ่มหนึ่งนอกจากชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั่วไปในภาคเหนือของประเทศไทย

จีนฮั่นแบ่งได้เป็น 2 พวก

1. พวกแรก ได้แก่จีนฮั่นอพยพที่เป็นพลเรือนพวกนี้เป็นคนจีนมณฑลยูนนานที่ได้อพยพหลบหนีออกจากจีนเข้าสู่ประเทศพม่า เมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนที่เข้ามาอำนาจครอบครองแผ่นดินใหญ่เมื่อ พ.ศ. 2492 โดยบางกลุ่มอพยพตามมากับอดีตทหารจีนคณะชาติและบางกลุ่มอพยพที่กันมาเอง ในตอนแรกที่อพยพออกมาตั้งเข้ามาอยู่ในประเทศพม่าก่อนคือในเขตรัฐฉาน จนกระทั่งเมื่อพม่าทำการปราบและผลักดันอย่างหนักจึงมีการอพยพเข้ามาอยู่ในเขตไทยเริ่มมาตั้งแต่ พ.ศ. 2496 โดยเฉพาะการปะทะระหว่างทหารจีนคณะชาติในพม่ากับรัฐบาลพม่าครั้งสุดท้ายเมื่อวันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2496 ผู้บังคับหน่วยทั้งระดับที่เมืองสาต ทหารจีนคณะชาติตายเป็นจำนวนมาก¹ การปะทะกับทหารพม่ามีผลให้จีนฮั่นเหล่านั้นหลบหนีเข้ามาอยู่อาศัยในเขตอำเภอชายแดนของจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

2. พวกที่สอง ได้แก่ อดีตทหารจีนคณะชาติ หรือที่เรามักจะเรียกว่า ก๊กมินตั๋ง พวกนี้เป็นอดีตทหารจีนคณะชาติตกค้างที่ไม่ยอมเดินทางกลับประเทศได้วัน เมื่อถูกทหารพม่าปราบปรามครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2504 โดยพากันถอยร่นเข้าประเทศไทยในขั้นที่ชายแดนจังหวัดเชียงใหม่และเชียงราย พร้อมทั้งรวมกำลังจัดตั้งเป็นกองทัพนที่ 5 และกองทัพนที่ 3 พร้อมกับนโยบายของรัฐบาล

¹ สัมภาษณ์ คุณบุญเสริม ศาสตราภิชาน เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2533

ไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2513 ได้มีนโยบายให้ปลดอาวุธอดีตทหารจีนคณะชาติและแปรสภาพเป็นพลเรือน จัดหมู่บ้านให้อยู่อาศัย ในพื้นที่ที่กำหนด

อดีตทหารจีนคณะชาติภายใต้ชื่อกองพล 93 ซึ่งความเป็นมาของชื่อกองพล 93 ที่คนไทย นิยมเรียกชื่ออดีตทหารจีนคณะชาติที่เข้ามาอยู่อาศัยตามพื้นที่เขตชายแดนภาคเหนือของประเทศไทย นั้น เป็นผลมาจากเมื่อระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 กองทัพจีนคณะชาติ (KUOMIN TANG OR KMT) ได้ ทำการช่วยเหลือกลุ่มพันธมิตรเพื่อต่อต้านญี่ปุ่น โดยฝ่ายจีนคณะชาติ ได้จัดกำลังป้องกัน มณฑลยูนนานภายใต้กองทัพที่ 13 ซึ่งมีกองพล 93 เป็นหน่วยรองหน่วยหนึ่งที่ได้รับผิดชอบในเขตพื้นที่ สองปีนั้น โดยมีกองบัญชาการอยู่ที่ชื่อเหมาและในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เคยส่งกำลังบางส่วนเข้ามาช่วยอังกฤษในพม่า ซึ่งเกี่ยวข้องกับกองทัพของไทย ดังนั้นชื่อของกองพล 93 จึงเป็นที่รู้จักกันดีในกลุ่มทหารไทยที่ไปรบที่เชียงตุง รัฐฉาน ตั้งแต่ต้นเป็นต้นมา อันเป็นที่มาแห่งการเรียกขานชื่อนี้ในหมู่คนไทยทั่วไปด้วย

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงภายในประเทศจีนได้เกิดสงครามกลางเมืองขึ้นระหว่าง ฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งมีประธานเหมา เจ๋ง ตุง เป็นผู้นำกับฝ่ายก๊กมินตั๋ง (จีนชาติ) ซึ่งมี จอมพลเจียงไค เช็ก เป็นหัวหน้าและเป็นรัฐบาลบริหารประเทศจีนด้วย ปรากฏว่าการประจัญหน้าของสองฝ่าย จนเป็นสงครามกลางเมืองนั้น กองทัพฝ่ายรัฐบาลตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบตลอดมา พร้อมกับตั้งทางฝ่ายจีนคณะชาติ ได้จัดวางกำลังไว้ที่มณฑลยูนนาน 2 กองทัพ คือ กองทัพที่ 8 และ กองทัพที่ 13 แต่กองทัพทั้งสองก็ไม่สามารถต้านทานกำลังของฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้

ดังนั้นเมื่อฝ่ายพรรคคอมมิวนิสต์จีนประสบความสำเร็จ ได้ครอบครองผืนแผ่นดินใหญ่จีนทั้งหมด อันมีผลให้จอมพล เจียงไค เช็ก ไปตั้งฐานใหม่ที่เกาะฟอร์ โมซาอันเป็นที่มาของประเทศไทยได้ในวัน ปัจจุบัน

กองทัพจีนคณะชาติที่มณฑลยูนนานจึงถูกตัดขาดจากกองกำลังส่วนใหญ่โดยปริยาย ดังนั้น กองทัพที่ 8 และกองทัพที่ 13 ที่ไม่สามารถต้านทานกำลังของกองทัพคอมมิวนิสต์จีน ได้ จึงแยกกำลัง ออกเป็นสองส่วน ส่วนหนึ่งถอยตัวเข้าไปในเวียตนาม อีกส่วนหนึ่งอพยพเข้ามาอยู่ในรัฐฉาน คือ

กองพล 93 สังกัดกองทัพที่ 13 และกองพล 26 สังกัดกองทัพที่ 8 มีนายพล หลีหมิง แม่ทัพกองทัพที่ 8 เป็นผู้นำกับบัญชา ซึ่งขณะนั้นกองพล 93 มีกำลังพลประมาณ 1,700 คน และในระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2492 - มีนาคม พ.ศ. 2493 ได้เคลื่อนกำลังเข้าไปในบริเวณรัฐฉาน รัฐว้า และเชียงตุง ของสหภาพพม่า โดยตั้งกองบัญชาการขึ้นที่ท่าจี้เหล็ก ตรงข้ามอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย¹

ทางฝ่ายรัฐบาลสหภาพพม่าได้พยายามใช้กำลังขับไล่ทหารจีนคณะชาติเหล่านี้โดยอ้างว่าเป็นการละเมิดอธิปไตยของพม่า อีกทั้งยังเป็นสาเหตุที่จะทำให้เกิดกระทบกระเทือนสัมพันธภาพระหว่างพม่ากับจีนคอมมิวนิสต์ แต่ทหารจีนคณะชาติไม่ยอม รัฐบาลพม่าจึงใช้กำลังเข้าขับไล่ อันเป็นเหตุให้เกิดการปะทะระหว่างสองฝ่ายหลายครั้ง ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2493 รัฐบาลพม่าได้ใช้กำลังเข้าขับไล่จนยึดท่าจี้เหล็กไว้ได้จนทหารจีนคณะชาติได้ย้ายกองบัญชาการจากท่าจี้เหล็กไปตั้งที่เมืองสาต โดยได้มีการเกณฑ์กำลังไทยใหญ่ และชาวพื้นเมืองในมณฑลนั้น ตลอดจนอาสาสมัครจากแผ่นดินใหญ่มาสมทบด้วย พร้อมทั้งได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจีนที่ไต้หวันตลอดมาตั้งแต่นั้นมาด้วย

ประมาณกลางปี พ.ศ. 2493 สงครามเกาหลีได้เกิดขึ้น สหรัฐอเมริกาต้องการปิดล้อมจีนคอมมิวนิสต์ ไม่ให้ไปสนับสนุนการสงครามในเกาหลี สหรัฐอเมริกาจึงได้สนับสนุนกองกำลังทหารจีนคณะชาติในรัฐฉาน ด้วยการส่งกำลังทางอากาศอย่างต่อเนื่อง โดยมีนายพลหลีหมิงเป็นผู้นำกับบัญชาควบคุม ทั้งนี้โดยมีลักษณะ เป็นกองบัญชาการร่วมที่เมืองสาต ประมาณว่ามีกำลังทหารขณะนั้นเป็นจำนวน 20,000 คน²

¹ อ้นต์ บำรุงฤกษ์. ปัญหาชนกลุ่มน้อยกับความมั่นคงแห่งชาติ ศึกษาเฉพาะกรณีจีนฮ่อ (ผู้นอพยพอดีตทหารจีนคณะชาติ). วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร. 2533, หน้า 1

² สุรเสฏฐ รามสมภณ. ผู้นอพยพจีนคณะชาติในภาคเหนือของประเทศไทย. เอกสารวิจัยส่วนยุทธศาสตร์วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, หน้า 3.

ในระหว่างที่รัฐบาลพม่าได้ทำการปราบปรามทหารจีนคณะชาติอยู่ได้ตั้งเรื่องราวต่อสหประชาชาติเมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2496 และเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2496 เนื่องจากรัฐบาลพม่ามีหลักฐานยืนยันได้ว่าสหรัฐมีส่วนสนับสนุนกองกำลังทหารจีนคณะชาติในพม่า ผลคือที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติได้ลงมติตำหนิการเข้ามาของทหารจีนคณะชาติในพม่า และเพื่อให้เป็นไปตามมติดังกล่าว องค์การสหประชาชาติจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนคือ สหรัฐอเมริกา ไทย จีนคณะชาติ และสหภาพพม่า โดยมีการประชุมที่กรุงเทพฯ เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2496¹ เพื่อนำไปสู่การถอนทหารจีนคณะชาติออกจากพม่า

การเริ่มดำเนินการอพยพทหารจีนคณะชาติออกจากพม่าเพื่อกลับไปได้วันครั้งแรกจึงเกิดขึ้นในระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2496-เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2497 โดยผ่านทางประเทศไทย โดยทางอากาศจำนวนประมาณ 7,785 คน² กล่าวกันว่าในจำนวนนี้ส่วนมากเป็นเด็ก คนชรา ผู้หญิง และผู้เจ็บป่วย รัฐบาลพม่าจึงเชื่อว่ากำลังชาวยุทธจี้ยังคงหลบอยู่ในพม่า โดยไม่ยอมกลับได้วัน อันมีผลให้รัฐบาลได้วันได้ประกาศไม่ยอมรับและช่วยเหลือต่อทหารจีนชาติที่ยังค้างอยู่ในรัฐฉานอีกต่อไป ซึ่งกองกำลังทหารจีนชาติกล่าวว่าพวกที่กลับได้วันคือทหารประจำการในกองทัพ ก็มิได้ตั้งจึงต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ส่วนพวกตนที่ไม่กลับเพราะเป็นพวกอาสาสมัครพลเรือนไม่ใช่กองทหารประจำการ

ในช่วงนี้กองทหารจีนคณะชาติประมาณจำนวนหมื่นหนึ่งที่ ไม่ยอมกลับได้วันต่างสลายตัวเป็นกลุ่มย่อยกระจายอยู่ทางตอนเหนือและใต้ของพม่า อาจกล่าวได้ว่าเป็นช่วงที่ประสบความยากลำบากจากการต่อต้านของรัฐบาลพม่าจึงพยายามเป็นมิตรกับชนกลุ่มน้อยในพม่าซึ่งเป็นปฏิปักษ์กับรัฐบาลพม่าเพื่อความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประกอบกับช่วง พ.ศ. 2497 ฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้ประสบชัยชนะ

¹ ฮันต์ บำรุงพฤษณี, ปัญหาชนกลุ่มน้อยกับความมั่นคงแห่งชาติศึกษาเฉพาะกรณีจีนฮ่อ (ผู้อพยพอดีตทหารจีนคณะชาติ), หน้า 3.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 4.

ในเวียดนาม อันมีผลให้มีการแบ่งเป็นเวียดนามเหนือและใต้ เวียดนามเหนือหรือฝ่ายคอมมิวนิสต์ได้เข้ามาให้การสนับสนุนฝ่ายคอมมิวนิสต์ในลาว (พรรคลาวเสรี) จนสามารถยึดครองดินแดนลาวทางตอนเหนือได้ทั้งหมด เหตุการณ์การคุกคามของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในอินโดจีนมีผลให้สหรัฐอเมริกาเริ่มกังวลต่อสถานการณ์ในลาวซึ่งฝ่ายสหรัฐอเมริกาให้การช่วยเหลืออยู่ ภายใต้นโยบายปิดล้อมคอมมิวนิสต์ ดังนั้น สหรัฐฯ จึงมีส่วนอย่างสำคัญต่อการช่วยเหลือให้ฝ่ายกองกำลังทหารจีนคณะชาติที่ไม่ได้อพยพกลับ ได้จัดตั้งกองกำลังทหารจีนได้อีกครั้ง โดยไม่ต้องห่วงเรื่องการโจมตีจากรัฐบาลพม่าเพราะสามารถผ่านเข้าออกทางประเทศลาวได้โดยเสรี

ด้วยเหตุนี้ ใน พ.ศ. 2498 ทางรัฐบาลได้หวั่นจึงแต่งตั้ง นายพล หลิว เหยียน หลิว มาเป็นผู้อำนวยการกำลังร่วมคนใหม่เพื่อรวบรวมกองกำลังพลติดถิ่นให้เป็นเอกฉันท์ โดยไปตั้งที่มั่นแห่งใหม่ที่เมืองเชียงลับ ทางด้านทิศตะวันออกของภูฎาน ติดแม่น้ำโขง (เขตติดต่อระหว่างพม่ากับลาว) พร้อมทั้งจัดกำลังเป็น 5 กองทัพ แต่ละกองทัพมีกำลังพลประมาณ 2,000-3,000 คน พร้อมทั้งมีผู้บังคับบัญชา ดังนี้

- ทัพ 1 นายพลลี่ ลู่ อิง
- ทัพ 2 นายพล ยู่ จิ่ง หยุน
- ทัพ 3 นายพลลี่ เหวียน ผาน
- ทัพ 4 นายพล จาง หวูย เลิน
- ทัพ 5 นายพล ต้วน ซี เหวียน

นอกจากทัพทั้งห้าแล้วยังมีหน่วยปฏิบัติการข่าวของรัฐบาลได้หน่วยอีกหนึ่งหน่วยซึ่งเรียกว่า กลองหนีอิสระของนายพลพม่า จุง กัวะ มีกำลังพล 400-500 คน โดยปฏิบัติการอยู่ทางตอนเหนือของภูฎาน เขตติดต่อมณฑลยูณนาน

ทางด้านรัฐบาลพม่าเห็นได้ดำเนินการปราบทหารจีนคณะชาติอย่างหนัก เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ดังจะเห็นได้จากการที่รัฐบาลพม่าได้ทำสนธิสัญญาทางพรมแดนกับจีนคอมมิวนิสต์ใน พ.ศ. 2503 อันมีผลให้แต่ละฝ่ายสามารถส่งกำลังเข้าไปในพรมแดนของกันและกันได้ในระยะ

80 กิโลเมตร¹ ในครั้งนั้นแม้ว่าจะมีทหารจีนคอมมิวนิสต์ประมาณ 20,000 คน ที่เข้ามาขอให้ไปช่วยปราบทหารจีนคณะชาติอย่างลับ ๆ ฝ่ายทหารจีนคณะชาติได้สร้างสนามบินที่เมืองเชียงลับเพื่อเป็นฐานส่งกำลังจากไต้หวันโดยทางรัฐบาลไต้หวันส่งหน่วยรบพิเศษ 1 กองทัมหางอากาศมาประจำอันเป็นสาเหตุให้มีการสู้รบกันอย่างรุนแรงตั้งแต่ปลาย พ.ศ. 2503 ถึง ต้น พ.ศ. 2504 และมีผลให้กองกำลังทหารจีนคณะชาติเสียหายอย่างหนักและแตกพ่าย พร้อมกันนั้นในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2504 รัฐบาลสหภาพมา ได้ร้องเรียนไปยังองค์การสหประชาชาติเป็นครั้งที่ 2 คณะกรรมการ 4 ชาติ ดังกล่าวได้ดำเนินการถอนทหารจีนคณะชาติกลับประเทศไต้หวันโดยผ่านทางประเทศไทยที่สนามบิน จังหวัดเชียงใหม่ และลำปาง การอพยพครั้งที่ 2 นี้ จำนวนผู้อพยพประมาณ 4,349 คน ส่วนใหญ่เป็นกองกำลังจากกองทัพที่ 1, 2 และ 4 นับว่าเป็นการอพยพครั้งสุดท้ายเพราะหลังจากนี้ไม่มีการอพยพกลับไต้หวันอีก โดยประมาณว่ามีทหารและครอบครัวตกค้างที่ไม่ยอมกลับและเข้ามาในประเทศไทยประมาณ 4,000 คน ประเทศลาวประมาณ 1,700 คน และอาจมีบางส่วนคงอยู่ในรัฐฐานของมม่าอีกด้วย²

ผลจากการอพยพทหารจีนคณะชาติกลับไต้หวันครั้งที่สองนี้ส่งผลให้เกิดการอพยพของทหารจีนคณะชาติ โดยเฉพาะในส่วนของกำลังของกองทัพ 3 และกองทัพ 5 ของนายพล กี้ เหวิน ผาน และ นายพล ต้วน ซี เหวิน ที่ไม่ต้องการกลับไต้หวันได้เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยกองทัพ 3 ได้มาอยู่ที่ต๋อยอย่างาง อ.ฝาง จ. เชียงใหม่ ในระยะเวลาแรกและปัจจุบันนี้ ได้ตั้งมั่นอยู่ที่บ้านถ้ำงอบ อ.ฝางจ. เชียงใหม่ ส่วนกองทัพ 5 ในตอนแรกอยู่ที่บ้านป่าซาง อ.แม่จัน จ. เชียงราย และในปัจจุบันนี้คือ ที่ต๋อยแม่สะลอง อ.แม่จัน

¹ ขจิตกัย บุรุษพัฒน์. ชนกลุ่มน้อยในไทย (กรุงเทพ : แพร่พิทยา, 2526), หน้า 208

² อนันต์ บำรุงพฤกษ์, ปัญหาชนกลุ่มน้อยกับความมั่นคงแห่งชาติศึกษา เฉพาะกรณีจีนฮ่อ (ผู้อพยพอดีตทหารจีนคณะชาติ), หน้า 6.